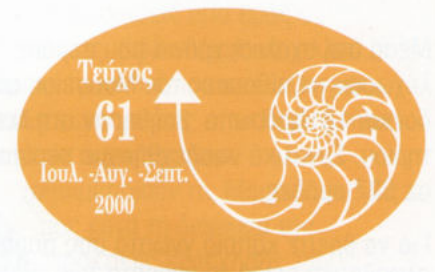

οι φίλοι του μουσείου

Έτος ίδρύσεως 1978

Τριμηνιαία έκδοση των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Πέρσι και Φέτος

Για τρίτη χρονιά οι Φίλοι-εθελοντές, συνεχίζουν και φέτος να υποδέχονται και να ξεναγούν μαθητές στο Μουσείο με την καθημερινή τους παρουσία στις αίθουσες και στο πωλητήριο.

Το εγχείρημα της περσινής χρονιάς (1999-2000) ήταν δυσκολότερο από αυτό της προηγούμενης. Θα έπρεπε να στελεχώσουμε δύο κτήρια, το Κέντρο Γαία δοκιμαστικά και το Μουσείο.

Αντλώντας και πάλι πρόσωπα από τη δεξαμενή των Φίλων-εθελοντών, αλλά και από φοιτητικούς και άλλους κύκλους, αποκτήσαμε άξιους συνεργάτες και καλούς φίλους. Έτσι, θεωρούμε ότι, παράλληλα με τις άλλες δραστηριότητές τους, οι "Φίλοι" είχαν μια ακόμη συμμετοχή στην ενημέρωση της νέας γενιάς της πατρίδας μας για την προστασία της φύσης και για τη συνετή συμπεριφορά του ανθρώπου προς το περιβάλλον.

Η εργασία έχει καταγραφεί στον Απολογισμό, ένα τεύχος 50 σελίδων που περιέχει το σχεδιασμό, την εκπαίδευση, την οργάνωση, και την υλοποίηση της υποδοχής 18.000 μαθητών στο Μουσείο και 7.000 στο Κέντρο Γαία.

Το τεύχος βρίσκεται στο γραφείο των Φίλων και είναι διαθέσιμο για κάθε ενδιαφερόμενο.

Φωτο: Νίκος Μαλλούχος

"Βαδίζοντας σε Βουνά και Λόφους της Αττικής",
το θέμα των φετεινών εκδηλώσεων. Αναβαση στα Γεράνεια.

Φωτο: Ελένη Αντωνοπούλου

Εθελοντές συνοδεύουν παιδιά στο Κέντρο ΓΑΙΑ

Φωτο: Ηλίας Πίτσικας

Φίλοι - Εθελοντές που υποδέχτηκαν και ξενάγησαν 25.000 παιδιά στο Μουσείο και στο Κέντρο ΓΑΙΑ.
Εδώ μετά από τη συνάντησή τους το Νοέμβριο του 1999.

συνέχεια στη σελίδα 2

χορηγός τεύχους ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ

Μέσα στη σχολική χρονιά που πέρασε, 34 πρόσωπα στελέχωσαν τις αίθουσες του Μουσείου ως ξεναγοί ή συνοδοί και 18 πρόσωπα βοήθησαν στη λειτουργία του πωλητηρίου. Συνολικά υποδεχθήκαμε περίπου 25.000 παιδιά σε 527 ομάδες.

Για να βρείτε κάποιο γνωστό σας παραθέτουμε με αλφαβητική σειρά τα ονόματα των εθελοντών:

Στην υποδοχή και ξενάγηση των μαθητικών ομάδων

1. Αγγελοπούλου Ρουμπίνα	21. Νικοπούλου Ευαγγελία
2. Αρβανιτοπούλου Μαργαρίτα	22. Πάικου Ζανέττα
3. Βουνάτσου Ειρήνη	23. Πάκη Ιόλη
4. Βραχάλη Μαργαρίτα	24. Παπαδάκη Χαρά
5. Γεροντέλη Αγγελική	25. Παπαθανασιάδη Κατερίνα
6. Γιόφτσαλη Κατερίνα	26. Σημαντήρης Νίκος
8. Ευαγγελινού Ιφιγένεια	27. Σκαρέα Ρένα
9. Ζώρζου Λίτσα	28. Σκέρλου Αναστασία
10. Θεοδωροπούλου Αγγελική	29. Σκούφη Βασιλική
11. Καλλιαντά Θάλεια	30. Σωτηροπούλου Θεώνη
12. Καλύβα Λένα	31. Τόγια Μαρία
13. Καραγιάννη Ηρα	32. Τσιάμα Χριστίνα
14. Κοσμά Μαργαρίτα	33. Σούρσος Αντρέας *
15. Κοσμά Μαρία	34. Γιαννούλος Παναγιώτης *
16. Κουβελιώτου Ιφιγένεια	
17. Κουνελλάκη Άννα	
18. Μενδώνη Ιωάννα	
19. Μεταξά Μαγδαληνή	
20. Νικολάου Αγγελική	

*Τα πρόσωπα αυτά συμμετείχαν στο πλαίσιο της εργασίας τους στο Μουσείο μέσω των προγραμμάτων απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

Στη λειτουργία του Πωλητηρίου :

1. Αγγελοπούλου Μιράντα	10. Κοκκίνου Μαρία
2. Αλευρά Μαίρη	11. Κρόμπα Κυριακή
3. Ανδρικοπούλου Νίκη	12. Μάρα Μόιρα
4. Γεωργοπούλου Όλγα	13. Μπαλτατζή Ελένη
5. Ζώρζου Λίτσα	14. Μπαχά Μαρία
6. Θεοφανοπούλου Έλσα	15. Πρεδάρη Ελένη
7. Καζαντζή Γεωργία	16. Σιφναίου Ιωάννα
8. Κανελλάκη Έλγκα	17. Σκαρέα Ρένα
9. Κάτρη Λόις (Συντονισμός)	18. Τζαφέρη Ρίκα

Στη λειτουργία του Σωματείου των "Φίλων" συμμετείχαν οι:

1. Βαρελλά Αγγελική
2. Μακριδάκη Μαρία
3. Μαυροπούλου Σοφία
4. Μπελλώνια Ειρήνη
5. Μπίκου Αθηνά
6. Παλμούτσου Μαίρη
7. Πινάτσης Κώστας
8. Πίτσικας Ηλίας

“Λάδι, κρασί, μέλι, μανιτάρια και... στρουθοκάμηλοι”

Με τον πιο πάνω τίτλο, μικροί και μεγάλοι "Φίλοι" ασχολήθηκαν πέρσι με τη διατροφή μας. Τα προγράμματα και τα φύλλα εργασίας βρίσκονται επίσης στο τεύχος απολογισμού της χρονιάς. Για τη φετινή χρονιά το θέμα είναι: "Βαδίζοντας σε Βουνά και Λόφους της Αττικής". Μετά την πρώτη ανάβαση στα Γεράνεια, ακολουθούν: Πάρνηθα, Πεντέλη, Υμηττός, Αιγάλεω, Κιθαιρώνας, Ορτυκολογικό Μουσείο κ. α.

Μάζεμα της ελιάς και Τρύγος στα Σπίτα

Φωτο: Νίκος Μαλλούχος

Φωτο: Α. Κ.Μ.

Φωτο: Μαρίνα Μακρίδου

Η ιστορικός-μέλος μας κ. Παναγιώτα Κουκούτση ξεναγεί την "Παρέα" στην έκθεση "Αρχαίων Γεύσεις" στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Μουσειοσκευές

Οι δύο Μουσειοσκευές (φορητά εκπαιδευτικά πακέτα) των «Φίλων», «Τα Ηφαίστεια της Ελλάδας» και «Τα Ελληνικά Δάση» συνέχισαν να κινούνται με δανεισμούς σε όλη την Ελλάδα και κυρίως σε απομακρυσμένα μέρη.

Μέσα στη σχολική χρονιά 1999-2000 έκαναν 68 παρουσιάσεις σε δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια.

Εκτός από την Αττική οι Μουσειοσκευές μας ταξίδεψαν στην Κεφαλονιά, στην Άνδρο, στην Καρδίτσα, στο Βόλο, στη Θεσσαλονίκη, στη Χαλκίδα, στις Σέρρες, στην Κατερίνη, στην Πρέβεζα και στο Αργίτιο.

Οι Μουσειοσκευές είναι σχεδιασμένες έτσι ώστε να μπορούν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί να τις παρουσιάσουν, ωστόσο μερικές

φορές μας ζητούν να γίνουν παρουσιάσεις από εμάς σε πνευματικά κέντρα, κατασκηνώσεις, βιβλιοθήκες και αλλού. Αρκετές τέτοιες παρουσιάσεις έγιναν περίπου από μέλη μας.

Είναι μεγάλη χαρά για μας όταν Παιδαγωγικά Τμήματα πανεπιστημίων

χρησιμοποιούν τις Μουσειοσκευές μας κατά τη διάρκεια της πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών τους.

Στην εικόνα παιδιά που δούλεψαν για 3 μέρες με τη Μ/Σ τα «Ελληνικά Δάση» στην κατασκήνωση της Χριστιανικής Ένωσης του Πύργου Ηλείας

με την καθοδήγηση της φοιτήτριας του Παιδαγωγικού Τμήματος και εθελόντριας των Φίλων, Θάλειας Καλλιαντά.

- Θέλετε να συμμετέχετε στη διατήρηση της φύσης της πατρίδας μας;
- Να διασκεδάσετε με εκδηλώσεις κατανόησης και γνώσης μέσα στο φυσικό περιβάλλον;
- Θέλετε να κάνετε νέους φίλους, να γνωρίσετε υπέροχους τόπους που εμπυχώνουν ειδικευμένοι επιστήμονες; Γίνετε μέλη στους «Φίλους του Μουσείου»

ΟΙ ΦΙΛΟΙ σας περιμένουν στον κύκλο τους

Τι θα κερδίσετε:

- Θα λαμβάνετε το περιοδικό μας κάθε τρίμηνο
  - Θα ειδοποιείστε για τις εκδηλώσεις
  - Θα αποκτήσετε ταυτότητα μέλους για δωρεάν είσοδο σε Μουσεία, μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους που ανήκουν στο Υπουργείο Πολιτισμού καθώς και στο δικό μας Μουσείο.
  - Θα έχετε έκπτωση στα είδη του Μουσείου μας, στο Πωλητήριο
  - Θα έχετε τη δυνατότητα να εργασθείτε εθελοντικά στο Πωλητήριο, ή στην υποδοχή των σχολικών ομάδων στο Μουσείο.
- Ως φορέας-μέλος θα έχετε προτεραιότητα στο δανεισμό των μουσειοσκευών και τη συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα.

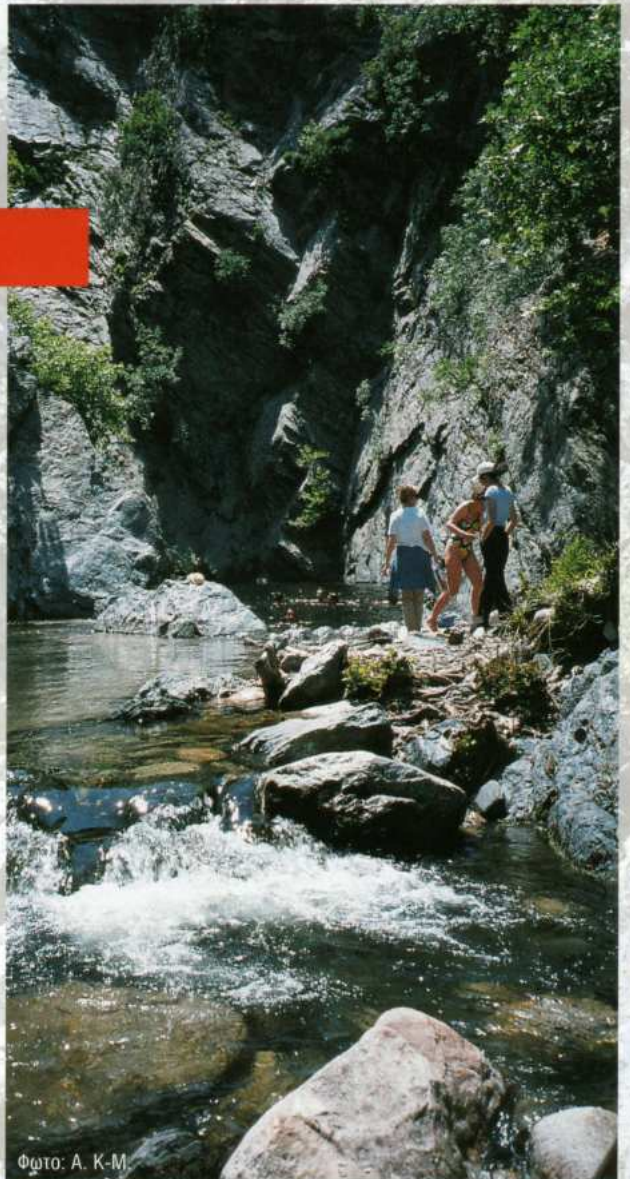
Προτείνετε στους φίλους σας να γραφτούν μέλη και δώστε τους την αίτηση της επόμενης σελίδας.

Οι υποχρεώσεις και για τις 4 κατηγορίες μελών είναι μόνο οικονομικές

1. Οι Φίλοι για ενήλικα άτομα με 8.000 δρχ. συνδρομή (1/1-31/12)
2. Η Παρέα για παιδιά και νέους ηλικίας 8-18 ετών με συνδρομή 5.000 δρχ. (1/9-31/6)
3. Οι Οικογένειες με 15.000 συνδρομή (1/1-31/12) για οσαδήποτε μέλη της ίδιας οικογένειας.
4. Οι Φορείς (σχολεία, εταιρείες σύλλογοι κ.ά.) με συνδρομή 30.000 δρχ. (1/1-31/12).

Υπενθυμίζουμε ότι οι συνδρομές προς μη κερδοσκοπικά Σωματεία εκπίπτουν από το φορολογητέο σας εισόδημα.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Για τους φίλους, τις Οικογένειες και τους φορείς, οι νέες συνδρομές που παραλαμβάνονται από το Σεπτέμβριο και μετά, ισχύουν μέχρι το Δεκέμβριο του επομένου έτους.

Φωτο: Α. Κ-Μ

Στη χαράδρα του Φονιά στη Σαμοθράκη, Άνοιξη του 2000.

ΑΙΤΗΣΗ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΛΟΥΣ

Φορέας (30.000 δρχ.), Οικογένεια (15.000 δρχ.)
 Ενήλικας (8.000 δρχ.), Παιδί (5.000 δρχ.)
(επιλέξτε ανάλογα)

Προς το Δ.Σ. του Σωματείου «Οι Φίλοι του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας»,
Λεβίδου 13, 145 62 ΚΗΦΙΣΙΑ

Παρακαλώ να με συμπεριλάβετε ανάμεσα στα μέλη του Σωματείου
«Οι Φίλοι του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας».
Γνωρίζω τους σκοπούς και τις υποχρεώσεις μου από το καταστατικό του.

(υπογραφή) ..... ημερομηνία .....

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ του παραλήπτη της αλληλογραφίας .....

ΕΠΩΝΥΜΙΑ (για φορείς) .....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ (οδός αριθμός) .....

(ταχ. κώδικας) ..... (περιοχή) ..... ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ .....

ΤΗΛΕΦΩΝΟ (πρωινές ώρες) ..... FAX .....

ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΕΡΑ ή ΜΗΤΕΡΑΣ (για τα παιδιά) .....

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ή ΙΔΙΟΤΗΤΑ .....

ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΜΕΛΗ (για οικογένειες) και σχέση ως προς τον παραλήπτη της αλληλογραφίας:

α) .....

..... έτος γέννησης .....

επάγγελμα/ιδιότητα .....

β) .....

..... έτος γέννησης .....

γ) .....

..... έτος γέννησης .....

δ) .....

..... έτος γέννησης .....

.....

Η υποψηφιότητά μας προτείνεται από τα δύο μέλη που υπογράφουν παρακάτω:

ΟΝΟΜ/ΜΟ ..... υπογραφή .....

ΟΝΟΜ/ΜΟ ..... υπογραφή .....

Αρ. απόφασης έγκρισης Δ.Σ. .... Ημερομηνία .....

Ιδιοκτήτης:
«ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»

Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά
τηλ. 8083.289, 8015.870

Εκδότης: Άννα Κρεμέζη - Μαργαριτούλη
© Φίλοι Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας
Διόρθωση κειμένων Αγγελική Βαρελλά
Στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση-Φίλμς Εκτύπωση
λιθογραφείο "Βιβλιοσυνεργατική ΑΕΠΕΕ"
Λ. Ηρακλείου 153 - Περισσός - τηλ. 2185756
Τιμή τεύχους για τα μη μέλη των «Φίλων» ΔΡΧ.:200

η παρέα του μουσείου

Έτος ιδρύσεως 1978

Τριμηνιαία έκδοση των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

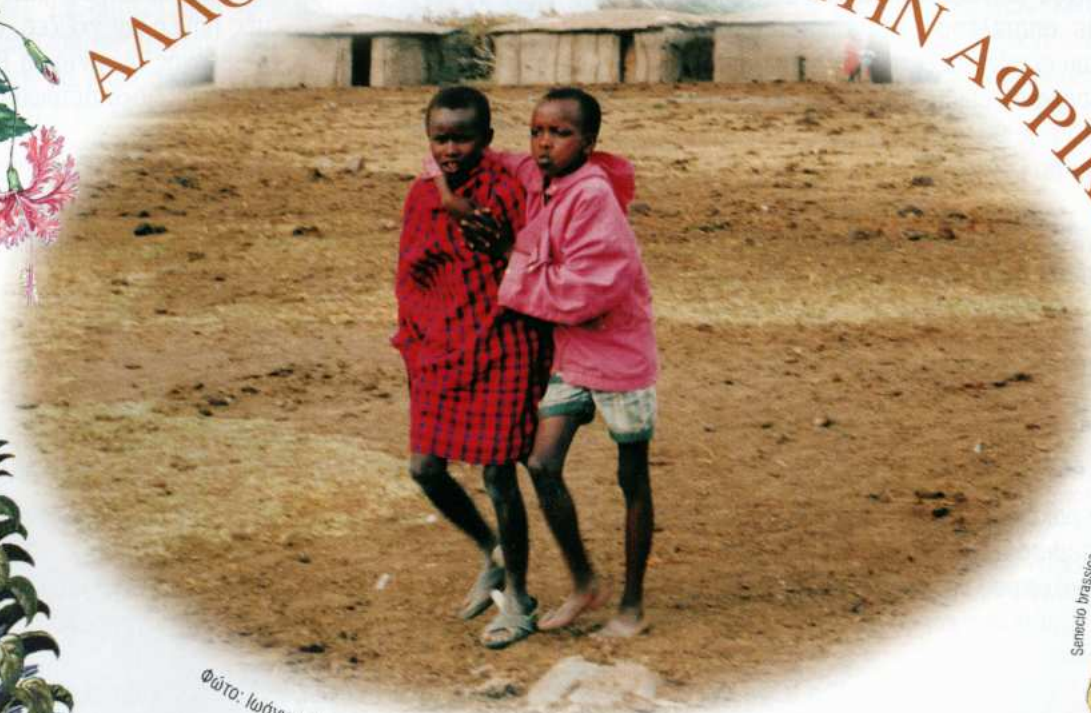
ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ... ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ

Hibiscus schizopetalus

Lobelia decernalis

Φώτο: Ιωάννα Μενδώνη

Με αφορμή τις εντυπώσεις και τις φωτογραφίες που έφερε από το ταξίδι της στην Κένυα η Ιωάννα Μενδώνη, ωκεανογράφος, μέλος των "Φίλων", και εθελόντρια Ξεναγός στο ΜΓΦΙ κάθε Πέμπτη, αφιερώνουμε ένα εκτενέστερο κείμενο για την ανατολική Αφρική, με την πολύτιμη βοήθεια της Σοφίας Λούζη, φυσιολογίστριας, μέλους του Δ.Σ. των "Φίλων" και συντονίστριας των εθελοντών.

Η Κένυα ανήκει γεωγραφικά στην Ανατολική Αφρική, μια περιοχή με ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε σχέση με τις φυσικές επιστήμες. Η μορφολογία του εδάφους, το κλίμα, η γεωλογική ιστορία, η εμφάνιση του γένους *Homo*, οι φυλές που ζουν εκεί, η χλωρίδα και η πανίδα της, οι μύθοι της, ότι γενικά καθόρισε μέσα στους αιώνες την πορεία της αλλά προσδιορίζει και το μέλλον της - αυτά όλα είναι η Κένυα. Ότι γράφεται σ' αυτό το τεύχος ίσως βοηθήσει στο να πάρετε το στίγμα αυτής της πανέμορφης χώρας, που όπως όλη η Αφρική γεμίζει τον άνθρωπο με ισχυρά συναισθήματα. Γιατί; Ίσως γιατί η Αφρική είναι το λίκνο της ανθρωπότητας.

Senecio brassica

Η γηιά Αφρική

Η Αφρική είναι η παλαιότερη περιοχή του γήινου φλοιού. Το 97% της επιφάνειάς της έχει ηλικία 300 εκ. ετών, ενώ το υπόλοιπο πηγαίνει πίσω στα βάθη του χρόνου από 550 εκ. χρόνια έως 3600 εκ. χρόνια.

Το χρυσάφι και τα διαμάντια που κλείνει στα έγκατα η γη της οφείλονται σε κινήσεις στρωμάτων που έγιναν πριν από 2800 εκ. χρόνια και καθόρισαν την ιστορία και την πολιτική της κατάσταση στην διάρκεια των αιώνων.

Η Αφρική και η Ευρασία συγκρούστηκαν πριν από 30 εκ. χρόνια και έμειναν ενωμένες για 7 εκ. χρόνια. Η ανατολική Αφρική ήταν μια τεράστια σταθερή πεδιάδα διάσπαρτη από ρηχές λίμνες. Κατόπιν οι δύο ήπειροι αποχωρίστηκαν με αποτέλεσμα να υποστεί ο γήινος φλοιός μια ουλή που εκτείνεται ξεκινώντας από τη Νεκρά Θάλασσα απ' το βορρά σε μήκος 6500 χλμ. προς το νότο, έχει πλάτος από 30 έως 90 χλμ. και βάθος από λίγα μέτρα έως αρκετά χιλιόμετρα κάτω από το επίπεδο της θάλασσας :

Την Μεγάλη Ρηξιγενή Κοιλιά (Great Rift Valley). Η Μεγάλη Ρηξιγενής Κοιλιά δεν έχει διέξοδο προς την θάλασσα και πε-

ριλαμβάνει πολλές ρηχές λίμνες με μεγάλη περιεκτικότητα σε άλατα λόγω της εξάτμισης.

Η Κένυα χωρίζεται από γεωλογική άποψη σε δύο περιοχές : Την παραλιακή ζώνη που σχηματίζεται από κοράλλια και ιζηματογενείς αποθέσεις που μεταφέρονται με τους ποταμούς και τα υψίπεδα του εσωτερικού της χώρας, που διακόπτονται από την χαράδρα του Rift.

Στα βάθη αυτής της χαράδρας ο γήινος φλοιός λεπτότερος δίνει τη μεγάλη ηφαιστειακή δράση της περιοχής : Όρος Κένυα - Κιλιμάντζαρο, που ανήκει στην Τανζανία - Όρη Βιρούγκα, που ανήκουν στο Ζαΐρ και τις Καλδέρες του κρατήρα Μερενγκάι, όπου η ηφαιστειακή δράση εκδηλώνεται με θερμές πηγές και γκείζερ, όταν το νερό της βροχής συναντά τα θερμά υπογεια ηφαιστειακά πετρώματα.

Ο σχηματισμός της Ρηξιγενούς Κοιλιάς είναι ένα συνεχιζόμενο γεωλογικό φαινόμενο. Σε μερικά εκατομμύρια χρόνια η Ανατολική Αφρική θα αποσχισθεί σχηματίζοντας μια νέα ήπειρο.

Όποιος κάηκε στο χυλό, φυσάει και το γιαούρτι (Μύθος της Αν. Αφρικής)

Τα παλιά χρόνια ο φακόχοιρος ήταν ένα μικρό αλλά όμορφο ζώο. Ήταν όμως τόσο καυχησιάρης και ματαιόδοξος που όλα τα ζώα της σαβάνας τον περιφρονούσαν.

Ο φακόχοιρος έφτιαχνε πάντα ωραία το σπίτι του : διάλεγε μια εγκαταλειμμένη φωλιά μυρμηγκοφάγου, την μεγάλωνε και ζούσε εκεί, μακριά από το φόβο των εχθρών του, που δεν ήταν και λίγοι αφού η συμπεριφορά του ήταν συχνά κακή.

Μια μέρα που είχε βγει για να βρει κάτι να φάει, ένας σκαντζόχοιρος μπήκε στη φωλιά και τον πήρε ο ύπνος. Στο γυρισμό του ο φακόχοιρος συνάντησε ένα λιοντάρι και άρχισε να το κοροϊδεύει για την χαίτη του.

Το λιοντάρι τον κινήγησε με σκοπό να τον αρπάξει και να του δώσει ένα καλό μάθημα. Ο φακόχοιρος πρόφτασε να μπει στη φωλιά του. Εκείνη τη στιγμή όμως ο σκαντζόχοιρος ξύπνησε, φοβισμένος όρμησε στον φακόχοιρο και γέμισε τη μουσούδα του με αγκάθια. Τρελός από τον πόνο ο φακόχοιρος, πετάχτηκε έξω απ' τη φωλιά. Το λιοντάρι βλέποντάς τον σκέφτηκε πως είχε αρκετά τιμωρηθεί κι έφυγε.

Κανένα ζώο δεν ήθελε να βοηθήσει τον φακόχοιρο κι έμεινε έτσι πρησμένος με τα αγκάθια στη μουσούδα του για πολύν καιρό. Από τότε του έμειναν τα σημάδια στη μουσούδα και δεν είναι πια ωραίος. Έμαθε όμως να είναι ταπεινός και να κοιτάει μόνο τη δουλειά του.

Όσο για τον τρόπο που μπαίνει στη φωλιά του; Φροντίζει να μπαίνει πάντα ανάποδα από φόβο μήπως ξαναπάθει τα ίδια ή και χειρότερα

Το αγόρι της λίμνης Τουρκάνα

Το 1984 ο Richard Leakey ανακάλυψε ένα σχεδόν πλήρη σκελετό Homo erectus που έζησε πριν από 1,54 εκατομμύρια χρόνια στις όχθες της λίμνης Τουρκάνα στην Βόρεια Κένυα και ανήκε σε αγόρι ηλικίας 12 ετών περίπου. Το ονόμασε αγόρι της Τουρκάνα. Ο σκελετός φυλάσσεται στο Εθνικό Μουσείο της Κένυα στη Ναϊρόμπι.

Σε σχέση με τον Αυστραλοπίθηκο, που ζούσε στη Μεγάλη Ρηξιγενή Κοιλιάδα πριν από 4 εκατομμύρια χρόνια, ήταν ψηλότερος (1.80 μ.) με μακριά πόδια - χαρακτηριστικό των κατοίκων των τροπικών περιοχών - με αποτέλεσμα να έχει μεγάλη ικανότητα εφίδρωσης απαραίτητης στο θερμό κλίμα της περιοχής και ικανότητα να αναπτύσσει μεγάλη ταχύτητα στο τρέξιμο.

Οι σιαγόνες και τα δόντια του ήταν μικρότερα και η όρασή του οξύτερη. Μπορούσε να κατασκευάζει χειροπελέκειες (πέτρινα τσεκούρια) και να περνά την τεχνική της κατασκευής στις επόμενες γενιές, να θυμάται το παρελθόν και να σχεδιάζει το μέλλον.

Φωτό από το βιβλίο των Richard E. Leakey και Lisan Silkenveer "Man Ape-Ape" Kenya Wildlife Service 1994

Μπορούσε άραγε να μιλά και να έχει ανθρώπινα συναισθήματα ;

Όσο γι αυτό οι παλαιοανθρωπολόγοι δουλεύουν σ' ένα ομιχλώδες τοπίο. Αλλά μήπως και ο σημερινός Άνθρωπος ο Σοφός δεν παλεύει ανάμεσα στο ανθρώπινο και το απάνθρωπο ;

Σ.Λ.

● Ιστορία και Εκμετάλλευση

Οι μουσώνες που πνέουν στην Αν. Αφρική διευκόλυναν τα ναυτικά ταξίδια και το εμπόριο αλλά και τις εισβολές διαφόρων λαών στις ακτές της.

Άραβες από την απέναντι ακτή της Υεμένης κυβερνούσαν και εκμεταλλεύονταν εμπορικά την περιοχή -ελεφαντόδοντο, κέρατο ρινόκερου, καύκαλο χελώνας και όστρακα ναυτίλου, ακόμη και σκλάβους.

Ένας ανώνυμος έμπορος γεννημένος στην Αίγυπτο ακολούθησε την αποστολή 120 πλοίων που ξεκίνησαν το 25 π.Χ από το λιμάνι Μυός Όρμος στην Ερυθρά Θάλασσα και έγραψε στα ελληνικά τον "ΠΕΡΙΠΛΟΥ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ". Η αποστολή αυτή έφθασε ως την Ράπτα - πιθανότατα το σημερινό Νταρ ελ Σαλάαμ.

Κινέζοι από το 10ο αιώνα ταξίδευαν με τα πλοία τους στην ανατολική ακτή μεταφέροντας πορσελάνες Μινγκ.

Το 1498 ο Βάσκο ντα Γκάμα αγκυροβόλησε στις ακτές αυτές και εδραίωσε την κυριαρχία της Πορτογαλίας με αίμα και βία. Το 1593 οι Πορτογάλοι είχαν ήδη χτίσει φρούριο στη Μομπάσα κι έμειναν εκεί έως το 1729. Έφεραν στην περιοχή την καλλιέργεια του αραβόσιτου και του ανανά από την Αμερική κι άφησαν στη γλώσσα σουαχίλι μερικές πορτογαλέζικες λέξεις.

Το 1895 οι Βρετανοί ανακήρυξαν την περιοχή Προτεκτοράτο, σε μια εποχή που ο Ευρωπαϊκός ιμπεριαλισμός προσαρτούσε με μια φρενήρη φιλοδοξία αφρικανικά εδάφη, μ' ένα τρόπο που η εφημερίδα "Times" αποκαλούσαν "κλωτσοπατινάδα για την Αφρική".

Την μετέτρεψαν σε μια χώρα προορισμένη για την εγκατάσταση των λευκών αποίκων. Ο πρώτος Άγγλος αρμοστής Sir Charles Eliot έγραψε : " Στην Ανατολική Αφρική

έχουμε την σπάνια εμπειρία να αντιμετωπίζουμε μια tabula rasa (=άγραφο πίνακα), μια σχεδόν ανέπαφη και αραιοκατοικημένη χώρα, όπου μπορούμε να κάνουμε ό,τι θέλουμε ". Και αυτό ακριβώς έκαναν έως ότου το 1945 στο Μάντσεστερ τα μέλη της Παναφρικανικής Συνδιάσκεψης - ανάμεσά τους ο μετέπειτα πρώτος πρόεδρος της Κένυα Γιόμο Κενυάτα - απαίτησαν για τους Αφρικανούς σεβασμό και ανεξαρτησία.

Το 1953 άρχισε στη χώρα η εξέγερση των Κικουόγιου που μέσα από αιματοχυσία οδήγησε το 1963 στην ανακήρυξη της ανεξαρτησίας.

Σ.Λ.

Βιβλιογραφία:

- Peter Beard : *The end of the Game*, Chronicle Books, California 1988
"Wild flowers of the world " Oktopus Books, London 1974
John Reader : "Africa" Knopf, New York 1998
Elspeth Huxley : "The challenge of Africa", Aldus Books Ltd, London 1973
Margaret Sharmar : "Africa through the ages", 1972
Basil Davidson: "Η ιστορία της Αφρικής", εκδ. ΑΙΟΛΟΣ 1997
Nick Greaves : "When Hippo was hairy", Lutterworth Press, Cambridge 1990
"National Geographic" February 1997
Internet websites :
Africa on line
Kenya web.com
Ο χάρτης της Αφρικής είναι από το βιβλίο του Basil Davidson: "Η ιστορία της Αφρικής", εκδ. ΑΙΟΛΟΣ 1997
Περισσότερα για τους Μασάι μπορείτε να διαβάσετε στο βιβλίο - αυτοβιογραφία του Tepilit Ole Saitoti : "Οι αναμνήσεις ενός Μασάι πολεμιστή", εκδ. ΜΑΡΑΘΙΑ, 1995
Γενικά για την Αν. Αφρική :
Γ. Ματζουράνη : " Uhuru " εκδ. Κέδρος
Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου : " Η Αφρική αφυπνίζεται " εκδ. Φέξη

Γνωριμία με τους Μασάι της Κένυα

Ξεχωρίζουν από μακριά, μοναχικές ψηλόλιγνες φιγούρες, τυλιγμένοι τον παραδοσιακό κόκκινο μανδύα της φυλής τους, διασχίζουν πεζοί, χωρίς όπλα, χωρίς πυξίδα, χιλιόμετρα ολόκληρα αφρικανικής σαβάνας. Είναι οι Μασάι, φυλή γνωστή στους περισσότερους για την ομορφιά, το ψηλό ανάστημα που την χαρακτηρίζει και την περηφάνεια της καταγωγής της. Είναι οι Μασάι, μια φυλή στην οποία έχει επιτραπεί να ζει μέσα στα όρια του Εθνικού πάρκου Μασάι Μάρα. Άλλωστε "μάρα" στα σουαχίλι θα πει πεδιάδα και στο "Μασάι μάρα" μπορεί να ευημερούν τα λιοντάρια, οι ελέφαντες, οι καμηλοπαρδάλεις και οι αντιλόπες αλλά αδιαμφισβήτητος άρχοντας είναι οι Μασάι.

Οι ντόπιοι λένε πως τα λιοντάρια φεύγουν όταν αντικρύζουν Μασάι... Ρομαντικό; Ίσως, το βέβαιο πάντως είναι πως μια συνεχώς μεταβαλλόμενη ισορροπία κάνει εφικτή τη συμβίωση μιάς ανθρώπινης φυλής με τους λοιπούς (προστατευόμενους) κατοίκους του Μασάι μάρα. Οι νομάδες Μασάι, διασχίζουν χωρίς φόβο ή άγχος περιοχές με λιοντάρια και ρινόκερους, αλλά οι ίδιοι δεν κυνηγούν. Κι όσο για τα λιοντάρια και τους λοιπούς θηρευτές, αυτοί εκδηλώνουν τα άγρια ένστικτα τους μόνο το ξημέρωμα ή το σούρουπο όταν βγαίνουν για κυνήγι.

Όσοι Μασάι έχουν χρησθεί πολεμιστές φέρουν πάντα με υπερηφάνεια (ακόμα κι όταν κατεβαίνουν στην πόλη) τα παραδοσιακά όπλα, ένα ακόντιο και μια ασπίδα, αλλά δεν τα χρησιμοποιούν. Αν πάντως κάποιος τολμηρός λευκός θελήσει ν' αφήσει την ασφάλεια του τζιπ και να κάνει πεζοπορία μέσα στο πάρκο, αυτό επιτρέπεται μόνο αν έχει εξασφαλίσει τη συνοδεία κάποιου Μασάι.

Οι περισσότεροι Μασάι ζουν όπως και οι πρόγονοι τους εκτρέφοντας γελάδια. Από αυτά παίρνουν γάλα, κρέας (καταναλώνεται σπάνια), δέρματα για να φτιάξουν τις καλύβες τους, χρήματα για την αγορά άλλων αγαθών και για το στήσιμο σχολείων για τα παιδιά τους. Παλιά, μετακινούσαν τα κοπάδια τους μακριά από αυτά των ελεύθερων φυτοφάγων για να αποφύγουν τη μετάδοση ασθενειών. Σήμερα ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα γελάδια, τα αγριοβούβαλα και τ' άλλα φυτοφάγα είναι πιο σκληρός. Αιτία γι' αυτό είναι οι φωτιές, οι ελέφαντες που αποψιλώνουν την περιοχή και η αύξηση των πληθυσμών των φυτοφάγων. Έτσι το χορτάρι δεν είναι πάντα αρκετό και η επιβίωση γίνεται δυσκολότερη. Αν παρ' όλ' αυτά κάποιο ζώο πληγωθεί ή αρρωστήσει, οι Μασάι το αφήνουν το βράδυ έξω σαν θήραμα για τα σαρκοβόρα.

Οι σύγχρονοι Μασάι έχουν να αντιμετωπίσουν και μια καινούργια πρόκληση, αυτή της μόρφωσης των παιδιών τους. Όπως σ' όλη την Κένυα έτσι κι εδώ κάθε χωριό πρέπει να σταθεί ικανό να στήσει το σχολείο του. Τότε και μόνο τότε η κυβέρνηση στέλνει δάσκαλο στο χωριό. Οι Μασάι έχουν επιπλέον κι ένα άτυπο σύστημα υποτροφιών αφού φροντίζουν να στείλουν τα πιο προικισμένα παιδιά στην πόλη για να συνεχίσουν τις σπουδές τους.

Μην απορήσετε λοιπόν αν σε κάποια επίσκεψή σας στην περιοχή, εκεί που περιμένετε τον ξεναγό σας, εμφανισθεί μπροστά σας κάποιος νεαρός Μασάι με την παραδοσιακή του στολή, μιλώντας άψογα αγγλικά και φορώντας διανοουμενίστικα γυαλάκια.

Ansellia gigantea

Lobelia telekii

Φωτο: Ιωάννα Μενδώνη

Σχολείο των Μασάι

Η Ιωάννα, 2η από τα δεξιά, ανάμεσα σε γυναίκες Μασάι

Ιδιοκτήτης:
«ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»

Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά
τηλ. 8083.289, 8015.870

Εκδότης: Άννα Κρεμέζη - Μαργαριτούλη
© Φίλοι Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας
Διόρθωση κειμένων Αγγελική Βαρελλά
Φωτογραφίες: Α.Κ-Μ

Στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση-Φίλμς Εκτύπωση
λιθογραφείο "Βιβλιοσυνεργατική ΑΕΠΕΕ"
Λ. Ηρακλείου 153 - Περισσός - τηλ. 2185756
Τιμή τεύχους για τα μη μέλη των «Φίλων» ΔΡΧ.:200

